

ที่ ศธ ๐๓๐๕/๗๑๙๖

อำนวยการบริหาร
รับที่ 1747
วันที่ 9 มี.ค. 2550
10.35น.

กระทรวงศึกษาธิการ

กทม. ๑๐๓๐๐

๙ มีนาคม ๒๕๕๐

เรื่อง (ร่าง) นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์เด็กปฐมวัย (๐ - ๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๕

เรียน เลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการพิจารณา จำนวน ๒๐ ชุด

ตามที่ กระทรวงศึกษาธิการได้นำ (ร่าง) นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์เด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๕ เสนอคณะกรรมการรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๔๙ และเมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๔๙ เลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรี (นายรองพล เจริญพันธุ์) ได้มีหนังสือกลับมายังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อคืนเรื่อง (ร่าง) นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์เด็กปฐมวัย ฯ ดังกล่าว เนื่องจากคณะกรรมการรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

กระทรวงศึกษาธิการพิจารณาแล้วเห็นว่า (ร่าง) นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์เด็กปฐมวัย ฯ มีความสำคัญ และจำเป็น เนื่องจากศูนย์เด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) เป็นช่วงวัยที่สำคัญที่สุด ในการวางรากฐานของการพัฒนาทั้งปวง โดยเฉพาะการพัฒนาสมอง หากศูนย์เด็กปฐมวัยไม่ได้รับการเลี้ยงดูและพัฒนาอย่างถูกต้อง เมื่อพ้นวัยนี้ไปแล้วโอกาสทองของการพัฒนาจะไม่หวนกลับมาอีก ด้วยความสำคัญดังกล่าว จึงมีหลายกระทรวงที่ดำเนินการพัฒนาศูนย์เด็กปฐมวัย

ดังนั้น เพื่อให้เกิดการดำเนินการพัฒนาศูนย์เด็กปฐมวัยที่มีกรอบนโยบายร่วมกันของทุกกระทรวงที่เกี่ยวข้อง กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ดำเนินการร่างนโยบายและยุทธศาสตร์ฯ ร่วมกับกระทรวงหลักที่ดำเนินการพัฒนาศูนย์เด็กปฐมวัย ได้แก่กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมฯ กระทรวงมหาดไทย เป็น (ร่าง) นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์เด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๕ (ตามเอกสารแนบ) กระทรวงศึกษาธิการ จึงเห็นควรนำ (ร่าง) นโยบายฯ ดังกล่าว เสนอคณะกรรมการกฤษฎีกาเรื่องเข้าคณะกรรมการรัฐมนตรีพิจารณา เพื่อนำเสนอคณะกรรมการรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ

/จึงเรียนมา...

จึงเรียนมาเพื่อโปรดนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบ ดังนี้

๑. (ร่าง) นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐-๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ.๒๕๕๐ – ๒๕๕๕
๒. ให้กระทรวงศึกษาธิการประสานกระทรวงต่าง ๆ รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำนโยบายฯ ดังกล่าวไปใช้เป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานการพัฒนาเด็กปฐมวัยของชาติต่อไป
๓. ให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาทำหน้าที่ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายและยุทธศาสตร์ฯ ดังกล่าว พร้อมทั้งนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเป็นระยะ

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิจิตร ศรีสุอาน)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา *พ.อ.พ.*

สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้

โทร. ๐ ๒๖๖๘ ๗๑๒๓ ต่อ ๒๕๑๒

โทรสาร ๐ ๒๒๔๓ ๑๑๒๕

ร่าง

นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี)
ระยะยาว พ.ศ. 2550 – 2559

กระทรวงศึกษาธิการ
มกราคม 2550

สารบัญ

	หน้า
1. ความเป็นมา	1
2. ความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัย	6
3. สภาพปัจจุบันและปัญหา	7
4. วิสัยทัศน์	11
5. วัตถุประสงค์ของนโยบายและยุทธศาสตร์	12
6. นโยบาย	12
7. กลุ่มเป้าหมาย	12
8. ยุทธศาสตร์หลัก	13
8.1 ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย	13
8.2 ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพ่อแม่และผู้เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย	16
8.3 ยุทธศาสตร์การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย	18
9. เงื่อนไขสู่ความสำเร็จ	22
• แผนภูมิยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย 0-5 ปี ประจำปี พ.ศ. 2550-2559	23
• หน่วยงานที่ร่วมพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2550-2559	24

ร่าง

นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี)

ระยะยาว พ.ศ. 2550 – 2559

1. ความจำเป็น

1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 3 ระบุว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค บรรดาที่ชนชาวไทยเคยได้รับความคุ้มครองตาม ประเพณีการปกครอง ประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรง เป็นประมุข และตามพันธกรณีแห่งประเทศ ที่ประเทศไทยมีอยู่แล้ว ย่อมได้รับการ คุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้”

2) นโยบายรัฐบาล

รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนมาโดยตลอด โดยเฉพาะ รัฐบาลซึ่งมีพลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี (1 ตุลาคม 2549) ได้แถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันศุกร์ที่ 27 ตุลาคม 2549 ซึ่งครอบคลุมเรื่องการพัฒนาเด็กและเยาวชน ปรากฏในข้อ 3 นโยบายสังคม ระบุว่ารัฐบาลมุ่งมั่นที่จะสร้างสังคมเข้มแข็งอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันอย่างสมานฉันท์บนพื้นฐาน ของคุณธรรม

ประเทศไทยซึ่งมีประชากรประมาณ 70 ล้านคน ในจำนวนนี้ประมาณ ร้อยละ 25 เป็นเด็กและเยาวชนที่มีอายุน้อยกว่า 19 ปี เด็กเหล่านี้กำลังอยู่ท่ามกลาง สังคมที่เต็มไปด้วยความอ่อนแอ คนในสังคมขาดจิตสาธารณะ ครอบครัวขาดรัก เด็ก ขาดสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ซ้ำยังถูกกระตุ้นด้วยสิ่งเร้าอย่างอบายมุขต่าง ๆ อาทิ เหล้า บุหรี่ สื่อลามก หากปล่อยให้สิ่งเหล่านี้หลอกหลอนเด็กและเยาวชนของเราต่อไป เมื่อ เติบโตขึ้นพวกเขาอาจเป็นผู้ใหญ่ที่หวังเพื่อการแก่งแย่ง หรือหันมากระทำความผิด เพื่อให้ได้เงิน และความสุขสบาย ทั้งหมดนี้จะกลายเป็นตัวกัดกร่อนเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ และการรักสามัคคีให้อ่อนแอ การแก้ไขปัญหาเพื่อขจัดความเสี่ยงและ สร้างสังคมที่เปี่ยมด้วยความสุขของเด็กและเยาวชนจะสำเร็จได้ส่วนหนึ่งต้องเริ่มต้นจาก มุมมองด้านบวกของผู้ใหญ่ในสังคม

รัฐบาลซึ่งมีพลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรีเล็งเห็นความสำคัญของเด็กและเยาวชน และต้องการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับลูกหลานที่เป็นอนาคตของชาติ โดยมองคุณค่าของเด็กเป็นตัวตั้งมากกว่าปัญหา มองว่าเด็กและเยาวชนเป็นวัยที่มีพลังความคิดสร้างสรรค์ และเปี่ยมด้วยศักยภาพ ดังนั้นเด็กควรได้รับการสนับสนุนให้มีโอกาสในการพัฒนาและแสดงออกตามความถนัดของตนเพื่อสร้างคุณค่าและความภาคภูมิใจ

เหนือสิ่งอื่นใด ผู้ใหญ่ที่ช่วงชีวิตสั้นลงทุกวันได้แต่หวังให้อนาคตของประเทศได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณธรรมนำความรู้ อยู่อย่างพอเพียง ไม่คาดหวังแต่ความร่ำรวย หรือไม่คิดดักดวงผลประโยชน์จากประเทศชาติ พลังบริสุทธิ์เหล่านี้ จะนำพาประเทศสู่สังคมที่ผาสุก

สิ่งเหล่านี้จะเป็นจริงได้ต้องมีรากฐานจากการพัฒนาคน โดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือ สถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนา และทุกภาคส่วนของสังคมร่วมกันพัฒนาเด็ก

ของขวัญที่รัฐบาลพลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี ขอมอบให้แก่เด็กและเยาวชนเนื่องในวันเด็กแห่งชาติในปี 2550 คือการกำหนดให้มีวาระเพื่อเด็กประจำปีทุกปีนั้น จะทำให้ “วันเด็ก” เป็นมากกว่าเพียงแค่สัญลักษณ์ว่าผู้ใหญ่คิดถึงเด็ก และจัดงานให้เด็กได้มีความสุขสนุกสนาน แต่เป็นการยืนยันความตั้งใจของทุกฝ่าย โดยเฉพาะรัฐบาลที่จะทำสิ่งดี ๆ ให้กับเด็ก และให้สำเร็จในปีนั้น ๆ

สำหรับปี 2550 วันเด็กตรงกับวันที่ 13 มกราคม รัฐบาลได้ศึกษาปัญหาเรื่องเด็กและเยาวชน รับฟังความคิดเห็น ความต้องการจากทุกภาคส่วนแล้ว คณะรัฐมนตรีจึงมีมติเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2550 ประกาศวาระเพื่อเด็กและเยาวชนเนื่องในวันเด็กปี 2550 ประกอบด้วยเรื่องที่สำคัญ ๆ 5 เรื่อง คือ 1) สื่อสร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชน 2) กิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชน 3) ศูนย์เด็กเล็กและโรงเรียนอนุบาลที่มีคุณภาพ 4) จังหวัดนำอยู่สำหรับเด็ก 5) กฎหมายครอบครัว ทั้ง 5 เรื่องกระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันดำเนินให้สำเร็จ

เรื่องเด็กปฐมวัยปรากฏอยู่ในเรื่องที่ 3 คือสถานรับเลี้ยงเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและโรงเรียนอนุบาลที่มีคุณภาพ โดยรัฐบาลจะร่วมมือกับท้องถิ่นและเอกชนในการสร้างระบบพัฒนาที่เลี้ยง ผู้เลี้ยงดูเด็ก และครูอนุบาลให้มีคุณวุฒิและความสามารถในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กควบคู่ไปกับการให้ความรู้ และสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง

3) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

สาระในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีหลายมาตราที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่

มาตรา 13 (1) บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และการให้การศึกษาแก่บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล

มาตรา 14 (1) บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ซึ่งสนับสนุนหรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลรับผิดชอบ

มาตรา 18 และ 18 (1) การจัดการศึกษาปฐมวัยและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดในสถานศึกษาดังต่อไปนี้ ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก

จากมาตราต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังกล่าว สรุปว่า การศึกษาปฐมวัยจัดได้ทั้ง 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย สามารถจัดได้ในสถานศึกษาเช่นเดียวกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งต้องมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา นอกจากนี้ ให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย และพ่อแม่ ผู้ปกครอง บุคคลและสถาบันสังคมต่าง ๆ มีสิทธิที่จะได้รับความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้องอีกด้วย

4) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) มุ่งพัฒนาสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society)” ภายใต้แนวปฏิบัติของ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ข้อ 5.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ข้อ

(1) การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้เกิดภูมิคุ้มกัน โดยพัฒนาจิตใจ ควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มทุกวัยตลอดชีวิต เริ่มตั้งแต่วัยเด็กให้มีความรู้พื้นฐานเข้มแข็งมีทักษะชีวิต

5) แผนการศึกษาแห่งชาติ

แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) ได้กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ 1 : ในการพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุล เพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา โดยมีแนวนโยบายเพื่อดำเนินการ 1 : คือ การพัฒนาทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตให้มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ ได้ตั้งเป้าหมายให้เด็กปฐมวัยอายุ 0-5 ปี ทุกคนได้รับการพัฒนาและเตรียมความพร้อมทุกด้านก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษา พร้อมทั้งได้วางกรอบการดำเนินงานการพัฒนาและเตรียมความพร้อมเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

5.1 ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาและการเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัยในรูปแบบที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความรู้ในการเลี้ยงดูลูกแก่พ่อแม่ผู้ปกครอง รวมทั้งผู้ที่เตรียมตัวเป็นพ่อแม่

5.2 ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาปฐมวัยให้มีคุณภาพครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย เพื่อพัฒนารากฐานพัฒนาการของทุกชีวิตอย่างเหมาะสม

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) และจากการทบทวนปัญหาของการจัดการศึกษาที่ผ่านมา รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของบริบทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาของประเทศได้นำมาสู่การจัดทำ(ร่าง) กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) กำหนดกรอบยุทธศาสตร์และการดำเนินงานยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาการศึกษาปฐมวัย ได้กำหนดเป้าหมายไว้ภายในปี 2554 เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้อง เติบโตตามวัยอย่างเหมาะสม และมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป ประชากรกลุ่มอายุ 3-5 ปี ได้รับการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ร้อยละ 100

6) นโยบายและแผนพัฒนาเด็กต่าง ๆ

6.1 ประเทศไทยมีแผนพัฒนาเด็กมาตั้งแต่ พ.ศ. 2522 โดยได้จัดทำแผนพัฒนาเด็กระยะยาวและแผนพัฒนาเยาวชนระยะยาว พ.ศ. 2522 - 2542 นอกจากนี้

ในปี พ.ศ. 2535 ได้จัดทำแนวนโยบายการพัฒนาเด็กโดยใช้สภาวะความต้องการพื้นฐานและบริการสำหรับเด็ก (สพด.) และอดีตนายกรัฐมนตรี (นายอานันท์ ปันยารชุน) ได้ตั้งคณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมและเลี้ยงดูเด็กขึ้น เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการให้การศึกษาอบรมและเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 12 ปี

สาระทั้งหมดมีประโยชน์และกระตุ้นให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็ก แต่การนำสู่ปฏิบัตินั้นยังดำเนินการไม่ครบถ้วนตามนโยบาย เนื่องจากขาดความต่อเนื่องของการดำเนินงาน

6.2 ปฏิญญาโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) ได้กำหนดกรอบเป้าหมายการดำเนินการไว้ 6 ด้าน ด้านที่หนึ่งคือ ขยายการดูแลเด็กปฐมวัยและกิจกรรมเพื่อการพัฒนาอื่น ๆ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กด้อยโอกาสและกลุ่มเด็กพิการ

ต่อมา ประเทศไทยได้จัดทำแผนการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (พ.ศ. 2545-2559) กำหนดแนวนโยบายในการให้การอบรมเลี้ยงดูและการพัฒนาเด็กอายุ 0-5 ปี อย่างรอบด้าน กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานไว้ว่า ในปี 2549 เด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี ต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูและมีพัฒนาการทุกด้านที่เหมาะสมตามวัยเพิ่มมากขึ้น และเด็กอายุ 3-5 ปี ทุกคนต้องได้รับการพัฒนาทุกด้านก่อนเข้าเรียนการศึกษาภาคบังคับ นอกจากนี้ยังมียุทธศาสตร์ในการให้ประชาสังคมทุกระดับมีส่วนร่วมมากที่สุดในการผลักดันและสร้างความตระหนักแก่สังคมให้คำนึงถึงความสำคัญของการให้การสนับสนุนเด็ก เยาวชน และประชาชน ให้ได้รับการศึกษาตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต รูปแบบการมีส่วนร่วมมีหลากหลาย ได้แก่ การใช้กระบวนการกลุ่ม การระดมความช่วยเหลือ และความร่วมมือจากชุมชนในทุกระดับ

6.3 องค์การยูนิเซฟและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กทั่วโลกได้เน้นความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นพิเศษ (Early Childhood Development) ให้มีพัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจริยธรรม ที่มีลักษณะเฉพาะและละเอียดอ่อน มีนโยบายเรื่องโลกที่เหมาะสมสำหรับเด็ก (A World Fit for Children) ซึ่งให้ความสำคัญกับกลุ่มเด็กที่ยังไม่ได้เข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พร้อมทั้งมีการรณรงค์ทั่วโลกให้ความสำคัญแก่เด็กวัยนี้

6.4 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2548 กำหนดประเด็นเร่งด่วนในการปฏิรูปการศึกษาไว้ 6 เรื่อง โดยเรียงลำดับความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นลำดับแรก เพื่อให้มีการพัฒนาเด็กวัยนี้อย่างเป็นรูปธรรม ชัดเจน เป็นรากฐานที่ดีในการพัฒนาต่อไป

2. การพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัย

1) การพัฒนามนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิ โดยเฉพาะในช่วงปฐมวัยซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งปวง ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ที่ยั่งยืนและป้องกันปัญหาสังคมในระยะยาว โดยเน้นให้ครอบครัวเป็นแกนหลักในการพัฒนาเด็ก และให้ชุมชนและสังคมเป็นฐานที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการพัฒนาเลี้ยงดูเด็กทุกขั้นตอน

2) แนวคิดเชิงทฤษฎีและผลการวิจัยด้านพัฒนาการเด็กได้แสดงว่า ปัจจัยแวดล้อมและการเลี้ยงดูที่เหมาะสม สามารถปรับเปลี่ยนลักษณะการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของสมองมนุษย์ได้ ช่วงเวลาที่สำคัญและจำเป็นที่สุดในการพัฒนาสมอง

3) องค์ความรู้และแนวคิดสมัยใหม่เรื่องการพัฒนาสมอง ในทศวรรษที่ผ่านมา มีการใช้ศาสตร์ต่างๆ ไปวิเคราะห์สมอง ถ่ายภาพสมองเพื่อศึกษาพัฒนาการแต่ละขั้นตอน ความรู้ใหม่ พบว่า โอกาสแห่งการเรียนรู้และอัตราการเรียนรู้สูงสุดอยู่ในช่วงวัยเด็ก การเติบโตและพัฒนาการของสมองเป็นรากฐานของการเรียนรู้และเริ่มตั้งแต่ทารกอยู่ในครรภ์ ในช่วง 3-6 เดือนในครรภ์มีการสร้างเซลล์สมองสูงสุด การเติบโตของสมองสูงสุดในช่วง 0-6 ปี เป็นการเติบโตทางปริมาณทำให้สมองของเด็กมีขนาด 90-95% สมองไม่ได้หยุดเติบโตเมื่ออายุ 6 ปี แต่สมองเติบโตจนถึงอายุ 20-25 ปี การศึกษาเรื่องการเรียนรู้ของสมอง เช่น การทำงานของสมองซีกซ้ายและขวาไม่แยกส่วนกัน แต่จะทำงานในลักษณะร่วมกันทั้งสมองซีกซ้ายและขวา จากองค์ความรู้นี้นำไปสู่การออกแบบการเรียนรู้สมัยใหม่ ให้เข้ากับพัฒนาการของสมอง

4) ในเรื่องการพัฒนาคุณลักษณะตามช่วงวัย การพัฒนาคุณลักษณะของเด็กในวัย 3-5 ปี ควรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ถูกผิด การเรียนรู้ความถูกผิด พ่อแม่ต้องสอนเรื่องการยอมรับผิด ไม่หยิบบของผู้อื่น ไม่ทำร้ายผู้อื่น เด็กต้องรู้จักการถูกลงโทษ โดยผลของการกระทำผิด การควบคุมอารมณ์ เด็กวัยนี้อยากได้อะไรก็ต้องเอาให้ได้ตั้งใจ ถ้าไม่ได้ก็จะแสดงออกอย่างรุนแรง พ่อแม่ต้องใจแข็งไม่ยอมให้ตามที่ลูกแสดงอาการเรียกร้อง สอนให้เด็กเรียนรู้ในการควบคุมตนเอง ควบคุมความโกรธ ควบคุมความอยาก รู้จักรอคอย พ่อแม่บางคนรู้สึกผิดที่ไม่มีเวลาให้ลูกจึงชดเชยด้วยการซื้อของเล่นให้ เมื่อลูกขออะไรก็ให้โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสม ทำให้เด็กมีปัญหาในการควบคุมความอยาก (นายแพทย์ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์, คุณลักษณะของคนไทย, 2547)

5) การพัฒนาเด็กปฐมวัย ต้องถือเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า การวิจัยได้แสดงว่าการลงทุนเพื่อพัฒนาเด็กตั้งแต่ช่วงชีวิตวัยเยาว์ เป็นการลงทุนที่น้อยกว่าค่าใช้จ่ายในการตามแก้ปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้นเพราะความไม่มีคุณภาพของประชากรในสังคม

3. สภาพปัจจุบันและปัญหา

จากทฤษฎีองค์ความรู้เรื่องพัฒนาการเด็ก รวมทั้งงานวิจัยต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวกับเด็กปฐมวัย ชี้ให้เห็นว่าช่วงเวลาที่สำคัญและจำเป็นที่สุดของการวางรากฐานการพัฒนาความเจริญเติบโตในทุกด้าน ฉะนั้นหากเด็กได้รับการเลี้ยงดูที่ดีและถูกต้องตามหลักจิตวิทยาและหลักวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว เด็กจะเกิดการพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ ในทางตรงข้าม หากเด็กไม่ได้รับการเลี้ยงดูและพัฒนาอย่างถูกต้องเมื่อพ้นวัยนี้ไปแล้ว โอกาสทองของการพัฒนาก็จะไม่หวนกลับมาอีก

ด้วยเหตุนี้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู ผู้เลี้ยงดูเด็กต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กในช่วงวัย 0 - 5 ปี ซึ่งจะสามารถเลี้ยงดูจัดประสบการณ์พัฒนาเด็กให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพอย่างแท้จริง

1) สภาพปัจจุบันของการดูแลเด็กปฐมวัย 0-5 ปี

ข้อมูลการดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ในปี 2547 มีเด็กอายุ 0-5 ปี จำนวน 5,842,069 คน เป็นเด็กอายุ 0-3 ปี จำนวน 2,850,937 คน และเด็กอายุ 3-5 ปี จำนวน 2,991,132 คน การเลี้ยงดูและพัฒนา เด็กได้รับการเลี้ยงดูโดยครอบครัว เด็กที่ครอบครัวไม่สามารถเลี้ยงดูได้จะส่งเด็กไปสถานบริการหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งมีรูปแบบการให้บริการที่หลากหลาย สรุปได้ 3 รูปแบบ คือ 1) ศูนย์เด็ก/หรือสถานรับเลี้ยงเด็ก 2) ชั้นเด็กเล็ก 1 ปี และ 3) ชั้นอนุบาลอายุ 3-5 ปี

เด็กอายุ 0-3 ปี ส่วนใหญ่จะได้รับการเลี้ยงดูและพัฒนาโดยครอบครัว เด็กอายุ 3-5 ปี ส่วนใหญ่จะเข้ารับบริการการศึกษา ในปีการศึกษา 2547 พบว่าเด็กอายุ 3-5 ปี ได้รับการบริการจากสถานบริการ เป็นจำนวน 2,466,693 คน คิดเป็นร้อยละ 82.5 ของประชากรอายุ 3-5 ปี

อายุ	เลี้ยงดูโดย	
	ครอบครัว	สถานบริการ
อายุต่ำกว่า 3 ปี ประชากร 2,850,937 คน	2,784,167 คน ร้อยละ 97.7	ได้รับการบริการ 66,770 คน (สถานรับเลี้ยงเด็ก) ร้อยละ 2.3
อายุ 3-5 ปี ประชากร 2,991,132 คน		ได้รับการบริการ 2,466,693 คน - ศูนย์เด็ก 641,482 คน - ชั้นเด็กเล็ก 11,575 คน - อนุบาล 1,813,636 คน สัดส่วน รัฐ:เอกชน 79.6 : 20.4 - รัฐ 1,964,384 คน - เอกชน 502,309 คน ร้อยละ 82.5
	ร้อยละ 17.5	ร้อยละ 82.5

ที่มา : สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2547 สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

2) สภาพปัญหา

ปัจจุบัน เป็นที่น่าวิตกและถือเป็นวิกฤตของเด็กปฐมวัย เนื่องจากข้อเท็จจริงจากการประเมินสถานการณ์และทดสอบพัฒนาการอย่างคัดกรองในเด็กปฐมวัย (อายุ 0-5 ปี) พบว่าโดยภาพรวมเด็กปฐมวัยมีแนวโน้มพัฒนาการล่าช้าในด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา และจริยธรรม เมื่อพิจารณาจากประเด็นปัญหาต่างๆ แล้ว สรุปได้ดังนี้

2.1 การเลี้ยงดู

2.1.1 การเลี้ยงดูโดยครอบครัว

1) เด็กอายุ 0-5 ปี ที่อยู่กับครอบครัว พ่อแม่ไม่มีโอกาสเรียนรู้วิธีการเป็นพ่อแม่ที่ดีและวิธีปฏิบัติตนกับลูกในทางที่ถูกต้อง พ่อแม่จำนวนมากไม่ให้ความสำคัญของการดูแลลูกด้วยตนเอง ปล่อยปละละเลยให้อยู่กับญาติ หรือผู้เลี้ยงดู อีกทั้งยังมีพ่อแม่จำนวนมากที่ยังเข้าใจผิดในเรื่องการเลี้ยงดูลูก เช่น ให้ความรักด้วยวิธีการให้สิ่งของเป็นรางวัล ตีเด็กทุกครั้งที่ทำผิด ขู่เด็กว่า “จะไม่รัก” ถ้าไม่เชื่อฟัง ให้เด็กกลัวในตัวบุคคลที่ผิดๆ เช่น หมอ ตำรวจ ฯลฯ เป็นต้น

2.1.2 การเลี้ยงดูโดยสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย*

1) เด็กอายุ 0-3 ปี ที่รับบริการจากสถานรับเลี้ยงเด็ก พบว่าสถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่ยังด้อยคุณภาพทั้งในด้านการบริหารและการจัดการ โดยเฉพาะมาตรฐานคุณภาพที่เหมาะสม อาทิ มาตรฐานการเลี้ยงดูเด็ก มาตรฐานสถานรับเลี้ยงเด็ก มาตรฐานครูพี่เลี้ยง รวมทั้งยังไม่มี การกำกับดูแลคุณภาพมาตรฐานอย่างมีประสิทธิภาพ และต่อเนื่อง

2) เด็กอายุ 3-5 ปี ที่รับบริการจากสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในรูปแบบศูนย์เด็กเล็ก พบว่ายังขาดคุณภาพในเรื่องวิธีการเรียนรู้ของเด็ก จิตวิทยา และพัฒนาการของเด็ก เช่น ให้เด็กเรียนโดยท่องจำอย่างเดียว ไม่ส่งเสริมให้เด็กใช้ความคิดตั้งแต่เล็กๆ การให้เด็กนั่งอยู่กับที่ทั้งวัน การเร่งสอนอ่าน เขียน คณิตเลข การเรียนการสอนดำเนินการโดยขาดความเข้าใจปรัชญาพื้นฐานที่มีการเรียนรู้ของเด็ก กระบวนการผลิตครู พี่เลี้ยง และการเตรียมบุคลากร ต้องเน้นการเสริมสร้างให้บุคลากรมีคุณสมบัติที่เหมาะสม มีความรู้ความเข้าใจ โดยเฉพาะด้านจิตวิทยาและพัฒนาการของเด็ก ปัจจุบันยังขาดการฝึกอบรมทั้งก่อนประจำการและระหว่างประจำการอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพน้อย รวมทั้งขาดการกำกับดูแลคุณภาพมาตรฐานศูนย์เด็กปฐมวัยอย่างเป็นระบบ

3) เด็กอายุ 3-5 ปี ที่รับบริการจากสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในรูปแบบโรงเรียนอนุบาล ยังด้อยคุณภาพในเรื่องการจัดการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ได้แก่ การเร่งสอนอ่าน เขียน คณิตเลข เพื่อให้สามารถสอบเข้าชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ไม่ให้อิสระแก่เด็กในการแสดงออก ห้ามเด็กพูด การบังคับให้นั่งเงียบๆ ให้ทำการบ้านทุกวัน รวมทั้งขาดความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ นโยบายการผลิตและพัฒนาครู รวมทั้งการจัดหาบุคลากรที่จำเป็นต่อการพัฒนาเด็ก ได้แก่ บุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจ โดยเฉพาะด้านจิตวิทยาและพัฒนาการของเด็ก ยังขาดกุมารแพทย์ จิตแพทย์เด็ก นักจิตวิทยาเด็ก ครูด้านการศึกษาปฐมวัย การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้เรื่องเด็กปฐมวัย ที่จะช่วยให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องสามารถศึกษาพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลายังมีอยู่น้อย

* สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย หมายถึง สถานรับเลี้ยงเด็กฯ สถานพัฒนาเด็กฯ ศูนย์เด็กเล็กฯ ศูนย์เด็กฯ สถานพัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ฯ โรงเรียนอนุบาลฯ และที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น

2.2 การพัฒนาเด็ก

1) ขาดความเข้าใจเรื่องปรัชญาการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ปัจจุบันการเรียนการสอนเด็กปฐมวัยดำเนินการโดยปราศจากความเข้าใจในปรัชญาพื้นฐานที่มีต่อมนุษย์โดยเฉพาะในช่วงปฐมวัยของชีวิต รวมทั้งขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิเด็กและสิทธิมนุษยชนมีน้อย จึงทำให้ขาดความเข้าใจถึงความสำคัญของการคุ้มครองป้องกันให้เด็กทุกคนอยู่รอดปลอดภัย มีพัฒนาการและเจริญเติบโตตามวัยทุกด้าน

2) ขาดการวิจัย/ความรู้เชิงสังเคราะห์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก

มีการศึกษาวิจัยองค์ความรู้ใหม่ ๆ ทั้งองค์ความรู้เรื่องพัฒนาการเด็ก องค์ความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม และทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการดูแลเด็กปฐมวัยในต่างประเทศมากมาย แต่การนำองค์ความรู้เหล่านี้มาศึกษาและนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริการและการศึกษาปฐมวัยในบริบทของประเทศไทยมีน้อย ขาดการกระตุ้นให้เกิดการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งการเผยแพร่ที่จะนำสู่การส่งเสริมให้เกิดความเชี่ยวชาญแก่ผู้สอนและผู้วิจัยระดับอุดมศึกษา ในอันที่จะนำมาใช้ฝึกอบรมให้เกิดประโยชน์แก่เด็กปฐมวัยในระยะยาว

3) ขาดวิธีบริหารจัดการที่มีคุณภาพประสิทธิภาพ

ผู้บริหารจัดการด้านการบริการและการศึกษาเด็กปฐมวัยส่วนใหญ่ไม่ได้รับความรู้เฉพาะทางที่จะช่วยให้การบริการแก่เด็กปฐมวัยเป็นไปอย่างมีคุณภาพ รวมทั้งการจัดหาและการใช้ทรัพยากรที่เหมาะสมแก่เด็กตามวัย การจัดทำฐานข้อมูลที่เป็นภาพรวมของการพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกด้าน ตลอดจนการใช้ข้อมูลที่มีอยู่ในการบริหารจัดการ

4) ขาดการบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ

การพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเป็นองค์รวม ต้องมีบูรณาการของงานด้านต่าง ๆ ได้แก่ สุขภาพ การศึกษา การปกป้องคุ้มครอง ความมั่นคงทางสังคม สวัสดิการ โดยมีการประสานกับครอบครัว ชุมชน สังคมอย่างมีประสิทธิภาพ และจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้ทันเหตุการณ์ มีบุคลากรพอเพียงกับการประสานความรู้และทักษะในทุกระดับ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับนานาชาติ

5) ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานจัดบริการ/พัฒนา

หน่วยงานที่ดำเนินการจัดบริการเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) และการให้ความรู้พ่อแม่ ผู้ปกครอง เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูลูก ทั้งภาครัฐและเอกชน มีไม่น้อยกว่า 8 กระทรวง 35 หน่วยงาน แต่ก็ยังไม่สามารถจัดบริการเสริมกำลังครอบคลุม เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยได้ครอบคลุม ทัวถึง ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ขาดการประสานงาน และไม่มีเอกภาพของนโยบาย ตลอดจนทิศทางการจัดการศึกษา

6) ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ประชาชน

ประชาชนและชุมชนต้องมีส่วนร่วมและใส่ใจในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มากขึ้น เพื่อให้พลังชุมชนและท้องถิ่นเป็นชุมชนกำลังที่ช่วยดูแลเด็กได้อย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ

7) ขาดการทอนแผนระยะสั้นและระยะยาวไปสู่การปฏิบัติ

ประเทศไทยมีนโยบายและแผนพัฒนาเด็กมาเป็นเวลากว่า 20 ปี แต่ไม่ได้กำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรงของการนำไปสู่การปฏิบัติ ขาดกลไกการดำเนินงานทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น นอกจากนี้ยังไม่มี การติดตามและประเมินผล ให้สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายและแผนต่างๆ

8) ขาดการระดมทรัพยากร

ทุกภาคส่วนของสังคมโดยเฉพาะภาครัฐยังไม่ได้ “ลงทุน” เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ชัดเจนเหมาะสมและต่อเนื่อง

ด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่กำลังเกิดขึ้น ในขณะนี้ รวมทั้งเจตนารมณ์ของรัฐบาลที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน กระทรวงวัฒนธรรม และกระทรวงที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้แทนวิชาชีพ องค์การต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กไม่น้อยกว่า 35 หน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน จึงร่วมระดมสมองจัดทำร่างนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2550-2559 ฉบับนี้ขึ้น

4. วิสัยทัศน์

ในปี 2559 เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับและมีการพัฒนาที่ดีและเหมาะสมอย่างรอบด้าน สมดุล เต็มศักยภาพ พร้อมทั้งเรียนรู้อย่างมีความสุข เติบโตตามวัยอย่างมีคุณภาพ เพื่อเป็นรากฐานอันสำคัญยิ่งในการพัฒนาเด็กในระยะต่อไป

5. แนวทางในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

- 1) เพื่อให้มีแนวคิดและแนวทางร่วมกันทั้งระดับชาติและทุกระดับในการส่งเสริมสนับสนุนเด็กปฐมวัยทุกคนให้มีพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพของตน
- 2) เพื่อให้กระทรวง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนานโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัยฯ ไปดำเนินการจัดทำเป็นยุทธศาสตร์/แผนปฏิบัติการอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูล ข้อเสนอแนะ การวิจัย การติดตาม และประเมินผล
- 4) เพื่อให้การพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นส่วนสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา

6. เป้าหมาย

พัฒนาเด็กปฐมวัยช่วงอายุ 0 - 5 ปี ทุกคน อย่างมีคุณภาพ เต็มศักยภาพ มีครอบครัวเป็นแกนหลัก และผู้มีหน้าที่ดูแลเด็กและทุกภาคส่วนของสังคมได้มีส่วนร่วมในการจัดบริการและสิ่งแวดล้อมที่ดี เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นและการพัฒนาเด็กตาม

7. กลุ่มเป้าหมาย

- 1) เด็กอายุ 0 - 5 ปี ทุกคน
- 2) พ่อแม่ สมาชิกในครอบครัว ผู้เตรียมตัวเป็นพ่อแม่
- 3) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรง ได้แก่ ผู้บริหารสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้เลี้ยงดูเด็ก พี่เลี้ยงเด็ก ผู้สูงอายุที่ดูแลเด็ก แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ฯลฯ
- 4) ชุมชน ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชนต่างๆ ผู้นำทางศาสนา อาสาสมัครในรูปแบบต่างๆ กลุ่มอาชีพ นักเรียน/เยาวชน ฯลฯ
- 5) สังคม ได้แก่ สถาบันทางสังคม สื่อมวลชน สถาบันวิจัย สถาบันการศึกษา นักวิชาชีพและองค์กรวิชาชีพต่างๆ องค์กรของรัฐ องค์กรเอกชน องค์กรธุรกิจ องค์กรระหว่างประเทศ ฯลฯ

8. ยุทธศาสตร์หลัก

ยุทธศาสตร์หลัก เป็นแนวคิดและทิศทางที่จะนำไปเป็นกรอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการที่ชัดเจนต่อไป ยุทธศาสตร์หลัก ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์

1. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย
2. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพ่อแม่ และผู้เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย
3. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย

8.1 ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

แนวคิด

1) เด็กปฐมวัย 0 - 5 ปี ทั้งเด็กปกติ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเด็กที่มีความสามารถพิเศษทุกคน ต้องได้รับการเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคม คุณธรรมจริยธรรม โดยให้ความสำคัญกับการสร้างปัญญาที่เข้าถึงความดีงาม ความถูกต้อง (จิตวิญญาณ) วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสื่อสาร และการเรียนรู้ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีสิทธิที่จะได้รับการดูแลและการช่วยเหลือเป็นพิเศษ เด็กทุกคนต้องมีชีวิตอยู่รอดปลอดภัยได้รับการคุ้มครองป้องกันและได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพและสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและสร้างสรรค์

2) มีการพัฒนารูปแบบการให้บริการที่เหมาะสม หลากหลาย และทั่วถึงในการพัฒนาเด็กทั้งเด็กปกติ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเด็กที่มีความสามารถพิเศษทุกคน ให้มีการพัฒนาทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคม จริยธรรม และการมีนิสัยที่ดีจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้เลี้ยงดูเด็ก และครูปฐมวัย หรือที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น อย่างมีคุณภาพ

3) มีการพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนผ่านบริการตามวัยของเด็ก ระหว่างครอบครัวกับสถานบริการ และ/หรือสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย

- 1) การพัฒนาเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี

เด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี ให้ครอบครัวเป็นแกนหลักในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ในกรณีที่จำเป็น ให้สถานรับเลี้ยงเด็กในรูปแบบต่าง ๆ เป็นที่ให้บริการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็ก โดยมีผู้เลี้ยงดูเด็ก/พี่เลี้ยงเด็กที่ได้รับการฝึกอบรมและ

พัฒนาทักษะด้านเด็กปฐมวัยแล้วเป็นผู้ดูแลและพัฒนาเด็ก ที่สำคัญคือ ให้พ่อแม่และครอบครัวมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดมากที่สุด

2) การพัฒนาเด็กอายุ 3-5 ปี

เด็กอายุ 3-5 ปี ครอบครัวยังคงเป็นแกนหลักในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการ และให้สถานพัฒนาเด็ก สถานศึกษา หรือรูปแบบอื่น ทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย เป็นที่ให้บริการคุ้มครองป้องกันและพัฒนาเด็ก โดยผู้ดูแลเด็ก และครู ฯลฯ มีลักษณะเป็น “มืออาชีพ” คือ มีความรู้ เจตคติ ค่านิยม รวมถึงมีทักษะที่เหมาะสมและดีที่สุดในการคุ้มครองป้องกันและพัฒนาเด็กรอบด้านในสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อพัฒนาการของเด็ก โดยมีพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครอบครัว มีส่วนร่วมและให้ความร่วมมืออย่างสม่ำเสมอ

ในกรณีที่พ่อแม่ประสงค์จะเลี้ยงดูและให้การเรียนรู้ลูกด้วยตนเอง หรือจัดเป็นกลุ่มๆ ในชุมชน รัฐต้องสนับสนุนให้พ่อแม่มีความรู้และทักษะในเรื่องการจัดการเรียนรู้ที่บ้าน

3) การพัฒนาเด็กอายุ 0 - 5 ปี ต้องเป็นไปอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการให้การบริการด้านสุขภาพทางกายและทางจิตใจแก่เด็กอย่างสม่ำเสมอ เพื่อค้นหาปัญหา และข้อบกพร่องตั้งแต่ต้นโดยระบบการส่งต่อที่ดี ทันต่อสถานการณ์ เป็นการเชื่อมโยงจากบ้านไปสู่ศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน และหน่วยปรึกษาทางการแพทย์ ในกรณีที่จำเป็นเด็กสามารถได้รับการตรวจรักษาและบำบัดฟื้นฟูที่ทันการณ์

แนวทาง/มาตรการ

8.1.1 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดบริการในสถานพัฒนาเด็ก และสถานบริการการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายสำหรับเด็กปฐมวัยอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ โดยมุ่งเน้นการอบรมบ่มนิสัย การส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการอย่างเป็นองค์รวม ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคม คุณธรรมจริยธรรม ให้มีความสำคัญกับการสร้างปัญญาที่เข้าถึงความดีงาม ความถูกต้อง (จิตวิญญาณ) วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่านิยม และบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับวัยอย่างต่อเนื่อง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นตัวเด็กปฐมวัยเป็นสำคัญ เน้นการคิดสร้างสรรค์ การคิดริเริ่มจินตนาการ การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการเรียนรู้ของตนเอง สามารถแสดงออกได้อย่างเสรีและเหมาะสมในด้านความคิด ทรรศนะ และความรู้สึก มีการสร้างวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นในทางที่ดี สามารถช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น มองโลกในแง่ดี มีความกระตือรือร้น สนใจใฝ่รู้ สนใจใฝ่ดี และซาบซึ้งในความงามของธรรมชาติ รวมทั้งปฏิรูปวิธีการอบรมเลี้ยงดู วิถีจัดประสบการณ์การเรียนรู้ วิธีพัฒนากระบวนการคิด

และสื่อการเรียนรู้ทุกรูปแบบ เพื่อให้เด็กสามารถพัฒนาตนเองได้ตามกระบวนการหรือรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตน พร้อมทั้งสร้างเสริมสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทำทนายเด็กให้อยากเรียนรู้มากขึ้น เพื่อสร้างความพอใจและความสุขให้แก่เด็ก

8.1.2 สนับสนุนโครงการต่าง ๆ ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ทุกด้านอย่างบูรณาการ เช่น โครงการพัฒนาครอบครัว โครงการครอบครัวดีมีสุข เป็นต้น โดยสนับสนุนชุมชนที่มีการดำเนินการอยู่แล้วให้ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจนโครงการอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนในเมือง ตำบล/หมู่บ้าน ที่มุ่งพัฒนาเด็ก โดยอาศัยผู้นำท้องถิ่นเป็นแกนหลัก รวมทั้งมีการประสานงาน กับหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนที่เป็นผู้ให้การสนับสนุน

8.1.3 เด็กปฐมวัยต้องได้รับการตรวจร่างกายและประเมินพัฒนาการ เพื่อค้นหาและเฝ้าระวัง หากพบความบกพร่อง ผู้ดูแลเด็ก (พ่อแม่ ผู้ปกครอง แพทย์ พยาบาล ฯลฯ) ต้องให้การบำบัดช่วยเหลือหรือส่งต่อไปยังศูนย์หรือหน่วยงานที่ดูแลเฉพาะทางทันที

8.1.4 รัฐต้องจัดบริการเพื่อการพัฒนาและบริการทางการศึกษา ที่ตอบสนองความต้องการตามความจำเป็นของเด็กทุกคน โดยเฉพาะเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเด็กด้อยโอกาสกลุ่มต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องและเพียงพอ

8.1.5 กำหนดหลักการและมาตรฐานแห่งชาติ โดยกำหนดให้มีการจัดทำตัวบ่งชี้ คุณภาพและมาตรฐานของบริการการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยให้เป็นสากล สอดคล้องกับความรู้ใหม่ในการพัฒนาเด็กและวิธีการเชิงนวัตกรรม พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผลด้านคุณภาพให้เป็นไปตามที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) กำหนด ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 47, 48 และ 49

8.1.6 ส่งเสริมให้สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยมีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและภายนอก เพื่อให้ผู้ให้บริการสามารถตรวจสอบและเลือกการบริการที่เหมาะสม

8.1.7 พัฒนาระบบการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนผ่านบริการตามวัยระหว่างครอบครัวกับสถานรับเลี้ยงเด็ก/สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย/อนุบาลศึกษา โดยเฉพาะระบบส่งต่อเชื่อมโยงเด็กที่มีความบกพร่องไปยังผู้ที่มีความรู้

ความสามารถเฉพาะทาง หรือให้เด็กได้รับการตรวจวินิจฉัย และช่วยเหลือแก้ไขตั้งแต่แรกเริ่ม และให้มีระบบเชื่อมสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครอง กับผู้ดูแลเด็กประเภทต่างๆ ที่ให้บริการสำหรับเด็กปฐมวัย

8.1.8 ส่งเสริมให้องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจเอกชน และผู้ปฏิบัติงานด้านเด็กปฐมวัยผลิตสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยในการพัฒนาทักษะทุกด้าน ที่มีคุณภาพและราคาถูก

8.2 ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพ่อแม่ผู้ปกครองให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

แนวคิด

พ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูเด็ก สมาชิกในครอบครัว คู่สมรสใหม่ ผู้เตรียมตัวเป็นพ่อแม่ ครู บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข และผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการอบรมเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์และสร้างสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยอย่างถูกต้อง เหมาะสม รวมทั้งได้คุ้มครองป้องกันอุบัติเหตุและภัยอันตรายต่างๆ อันจะเกิดขึ้นได้

เป้าหมาย

1) การพัฒนาเด็กปฐมวัย 0-5 ปี ให้ใช้หลักการที่มีบ้านและครอบครัว โดยมีพ่อแม่ ผู้ปกครอง และสมาชิกในครอบครัวเป็นบุคคลสำคัญ เป็นฐานในการอบรมเลี้ยงดู (home based approach) และพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเป็นองค์รวม

2) พัฒนาความรู้และทักษะแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ในด้านจิตวิทยา พัฒนาการเด็กตั้งแต่ยังอยู่ในครรภ์จนถึงอายุ 5 ปี รวมถึงการให้ความรู้พื้นฐานด้านพัฒนาการเด็กอายุ 6 - 8 ปี เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างต่อเนื่องของพัฒนาการเด็กปฐมวัย ทั้งนี้จะต้องครอบคลุมทุกระดับตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน ถึงระดับผู้เชี่ยวชาญ

แนวทาง/มาตรการ

8.2.1 จัดบริการเสริมความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนฝึกทักษะพ่อแม่ ครอบครัว คู่สมรสใหม่ ผู้เลี้ยงดูเด็ก ผู้ดูแลเด็ก ฯลฯ ให้มีความรู้ความเข้าใจ จิตวิทยาเด็กปฐมวัยและวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้องเหมาะสมตามวัย รวมทั้งสร้างจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของการพัฒนาเด็ก รับผิดชอบ อบรม เลี้ยงดูด้วยความรัก ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ สามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ และ

เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก ให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ใหม่ของการพัฒนาเด็กและมีทักษะอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะพ่อแม่ ผู้ปกครอง ที่อยู่ในชนบทหรือชุมชนที่ห่างไกล

8.2.2 สร้างแรงจูงใจ ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการผลิตสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้เลี้ยงดูเด็ก ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ชุมชน สังคม ในเรื่องความรู้ที่ถูกต้องของการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กปฐมวัย ในรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์ นิตยสาร ไปสเตอร์ แผ่นพับ รายการวิทยุ โทรทัศน์ สื่อวีดิทัศน์ ซีดีรอม สื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ฯลฯ อย่างหลากหลาย

8.2.3 จัดให้มีแนวทางการประเมินพัฒนาการเด็กที่ก้าวหน้าเหมาะสมตามวัย สำหรับผู้ที่มีหน้าที่พัฒนาเด็กและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ได้ และจัดให้มีวิธีการประเมินผลการพัฒนาเด็กปฐมวัย และคู่มือในการสังเกตพัฒนาการของเด็กแบบง่าย ที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้เลี้ยงดูเด็ก สามารถใช้สังเกตพัฒนาการของเด็ก รวมทั้งสามารถวิเคราะห์ความผิดปกติของเด็กตั้งแต่แรกเริ่ม เพื่อค้นพบความผิดปกติโดยเร็วที่สุด และให้เด็กได้รับการบำบัดช่วยเหลืออย่างทันท่วงที รวมทั้งรวบรวมแหล่งความรู้และบริการต่าง ๆ ที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง สามารถติดต่อขอคำแนะนำ หรือขอความช่วยเหลือด้านการดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัยได้สะดวกและรวดเร็วและสนับสนุนให้หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องใช้สื่อร่วมกันเพื่อลดความซ้ำซ้อนและประหยัดงบประมาณ

8.2.4 ดำเนินการให้มีการปฏิรูปกระบวนการผลิตผู้เลี้ยงดูเด็ก ผู้ดูแลเด็ก ครู และบุคลากรอื่น เช่น แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อาสาสมัคร ฯลฯ เป็นต้น ให้มีคุณลักษณะและคุณภาพเหมาะสมกับการทำงานกับเด็กวัยนี้มากขึ้น โดยเฉพาะด้านความรู้และทักษะด้านจิตวิทยากับเด็ก ปรัชญา และทิศทางการพัฒนาเด็ก จิตวิทยาการเรียนรู้ ศิลปะการถ่ายทอดความรู้และค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่เด็ก

8.2.5 ดำเนินการพัฒนาบุคลากรทุกประเภทในสถานบริการสถานศึกษา สำหรับเด็กปฐมวัย ให้เป็น “มืออาชีพ” และสามารถดำเนินงานร่วมกันในรูปแบบสหวิทยาการ โดยให้มีการจัดฝึกอบรมที่เป็นระบบ มีความหลากหลายและต่อเนื่องแก่ผู้ดูแลเด็ก ครู ฯลฯ ที่มีความรู้พื้นฐานและระดับการศึกษาต่างกัน ให้มีความรู้และทักษะเฉพาะทางเพิ่มขึ้น มีความรู้และทักษะที่สามารถให้การช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหา ด้านพฤติกรรม ด้านสติปัญญา และด้านการเรียนรู้ มีความสามารถในการเลี้ยงดูเด็กให้ได้มาตรฐานที่กำหนดไว้เป็นอย่างดี

8.2.6 ปรับปรุงค่าตอบแทนและสวัสดิการสำหรับบุคลากรที่ทำหน้าที่ดูแล และทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย รวมทั้งระบบการสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคคลที่มีคุณภาพ เพื่อเป็นตัวอย่างอันดีแก่เพื่อนร่วมงาน

8.2.7 ส่งเสริม สนับสนุน และสร้างความเข้มแข็งให้สมาคมวิชาชีพสำหรับบุคลากรด้านเด็กปฐมวัยหรือชมรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ชมรมครูอนุบาลในภาคภูมิศาสตร์ สนับสนุนให้มีความรู้ทันสมัย สามารถใช้เทคโนโลยีต่างๆ เพิ่มประสิทธิภาพ ด้านนวัตกรรม สื่อที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยทุกประเภท และมีจรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพโดยมีกฎหมายรองรับ

8.2.8 ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมผู้ปกครองของกลุ่มเด็กปฐมวัยเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัย โดยเฉพาะให้มีการรวมตัวของกลุ่มชมรมผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษกลุ่มต่างๆ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือเด็กให้พัฒนาได้ตามศักยภาพ

8.3 การพัฒนาระบบการคุ้มครองและพัฒนาเด็กปฐมวัย

แนวคิด

1) ทุกภาคส่วนของสังคม ได้แก่ องค์กร สถาบัน สื่อมวลชน ในทุกระดับมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ดูแล ส่งเสริม คุ้มครอง ปกป้อง และระดมทรัพยากรเพื่อการลงทุนในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างมีคุณภาพและเหมาะสมกับท้องถิ่น เพื่อให้เด็กปฐมวัยทั้งเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคน ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมความพร้อมทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคม คุณธรรมจริยธรรม โดยให้ความสำคัญกับการสร้างปัญญาที่เข้าถึงความดีงาม ความถูกต้อง (จิตวิญญาณ) วัฒนธรรม และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้มีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี

2) พัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยส่งเสริม สนับสนุนให้มีการวิจัย ทดลอง เพื่อพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมและหลากหลายในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเป็นรูปธรรม

เป้าหมาย

1) รัฐและสังคมร่วมรับผิดชอบในการจัดสิ่งแวดล้อมและบริการให้ครอบครัวและผู้เลี้ยงดูได้พัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างครบวงจร ตั้งแต่การวางแผนปฏิบัติการ เฝ้าระวัง ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล

2) สร้างความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้ชุมชนและองค์กรท้องถิ่น ให้เอื้อต่อครอบครัวที่มีเด็กปฐมวัย สามารถดำเนินการดูแลปกป้อง ค้ำครอง และจัด ประสพการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

3) เมื่อชุมชนและท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง ทั้งด้านเศรษฐกิจและความรู้ ความสามารถ ให้รัฐกระจายความรับผิดชอบไปยังชุมชนท้องถิ่น (ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรธุรกิจ และอื่น ๆ) ดำเนินการเต็มที่ในทุกด้าน โดยรัฐมีหน้าที่ กำหนดนโยบายระดับชาติ แนวทาง รูปแบบ การตรวจสอบ มาตรฐาน การประเมินผล การสนับสนุน และการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสกลุ่ม ต่างๆ พร้อมทั้งสร้างสิ่งแวดล้อมและสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาเด็ก

4) สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการปกป้องคุ้มครองสิทธิและสร้างเสริม พัฒนาการของเด็กปฐมวัย ด้วยการเผยแพร่ความรู้และทักษะให้พ่อแม่และผู้เลี้ยงดูเด็กใน รูปแบบต่างๆ รวมถึงกระตุ้นให้สังคมเห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัย

แนวทาง/มาตรการ

8.3.1 ด้านพัฒนาการมีส่วนร่วม

8.3.1.1 สร้างกระแสให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการ รับผิดชอบ และเฝ้าระวังการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนพ่อแม่ ผู้ปกครองให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย และมีส่วน ร่วมกับบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กในการดูแลเด็กในชุมชน รวมทั้งส่งเสริมให้ ภาคเอกชน ชุมชนมีบทบาทในการจัดตั้งและขยายบริการดูแลเด็กเล็กให้ครอบคลุมและ ทั่วถึงทุกพื้นที่

8.3.1.2 ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษา สถาบันการศึกษาและ หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรเอกชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน จัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย โดยถือเป็นภารกิจ สำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างพอเพียงและมีคุณภาพ ภาครัฐและเอกชนจัดสรรงบประมาณ ในการพัฒนาแบบบูรณาการ

8.3.1.3 สถานศึกษา สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กับการพัฒนาเด็กปฐมวัยทั้งภาครัฐและเอกชน และสื่อมวลชน ร่วมกันรณรงค์เพื่อสร้าง จิตสำนึกให้แก่ประชาชนทั่วไป ให้ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาและการมี ส่วนร่วมของการพัฒนาเด็กปฐมวัย

8.3.1.4 สนับสนุนการขยายบทบาทของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นศูนย์วิทยาการของชุมชน ใช้ประโยชน์จากสถานที่ บุคลากร สื่อ อุปกรณ์ต่าง ๆ ในการกระตุ้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

8.3.1.5 ส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย เช่น จัดให้มีห้องสมุดสำหรับเด็กปฐมวัย (หนังสือ ของเล่น และสื่อต่าง ๆ) สนามเด็กเล่น สวนสาธารณะ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และสถานส่งเสริมกิจกรรมสำหรับครอบครัวมากขึ้น พร้อมทั้งดำเนินการให้สถานที่ดังกล่าวเป็นสถานที่สำหรับการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีของครอบครัว

8.3.1.6 รณรงค์ให้ทุกพรรคการเมือง ทุกรัฐบาลมีนโยบาย กลยุทธ์ และมาตรการอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ชัดเจนและถูกต้องตามหลักวิชา

8.3.2 ด้านวิจัยพัฒนาและสร้างองค์ความรู้

8.3.2.1 ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการศึกษา การวิจัยและพัฒนา การวิจัยเชิงทดลอง การวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการพัฒนาองค์ความรู้เรื่องเด็กปฐมวัย เพื่อเสนอเป็นนโยบายที่สามารถนำสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งขยายผลการวิจัยและเผยแพร่องค์ความรู้สู่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

8.3.2.2 สนับสนุนการผลิตผลงานวิจัยและพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย รวมทั้งการผลิตสื่อเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมและหลากหลายในการให้บริการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย รวมทั้งรูปแบบการประเมินผลพัฒนาการที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย และรูปแบบการประเมินผลการจัดบริการ

8.3.2.3 ส่งเสริมการวิจัยเพื่อการพัฒนาด้านวิชาชีพของผู้ประกอบอาชีพด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย

8.3.3 ด้านพัฒนาองค์กร กลไกการบริหารงาน ประสานงาน และติดตามประเมินผล

8.3.3.1 ให้มีคณะกรรมการด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัยระดับชาติ โดยออกเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและเชื่อมโยงการทำงานกับ 4 กระทรวงหลัก และกระทรวงที่เกี่ยวข้อง โดยมีองค์ประกอบจากภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ทรงคุณวุฒิ ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบการดำเนินงานด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย ทำหน้าที่ประสานนโยบาย ประสานแผนฯ ประสานงบประมาณ ประสานการติดตามงาน และการประเมินผล

8.3.3.2 ให้นำหน่วยงานระดับสำนักในสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการฯ โดยประสานทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจัดให้มีระบบจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศให้สามารถตอบสนองความต้องการของงานพัฒนาเด็กปฐมวัย สร้าง ประสานเครือข่าย และเชื่อมโยงเครือข่ายข้อมูลและสารสนเทศที่ทันสมัย ทันท่วงทีเหตุการณ์ และเชื่อถือได้

8.3.4 ด้านระดมทรัพยากร

8.3.4.1 รัฐสนับสนุน ส่งเสริม ให้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในลักษณะของการจัดสรรงบประมาณแบบบูรณาการและงบประมาณเฉพาะตามภารกิจหลักของหน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยถือเป็นการลงทุนที่สำคัญ อันเป็นพื้นฐานต่อการพัฒนาคนอย่างรอบด้าน

8.3.4.2 ปรับมาตรการด้านภาษีและมาตรการอื่นๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น ร่วมลงแรงในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ด้วยการดำเนินการหรือสนับสนุนการจัดและการบริหารงานบริการรูปแบบต่างๆ สำหรับเด็กปฐมวัย

8.3.4.3 ระดมทรัพยากรจากทุกส่วนของสังคมเพื่อนำมาพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

8.3.5 ด้านส่งเสริมบทบาทสื่อมวลชนต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย

8.3.5.1 ส่งเสริมให้สื่อมวลชนทุกรูปแบบและถือเป็นพันธกิจและใช้ศักยภาพในการเผยแพร่ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยและครอบครัว ตลอดจนกระตุ้นให้ทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการดูแล ปกป้องคุ้มครองเด็กปฐมวัย รวมทั้งผลิตรายการและสื่อทุกประเภท ที่มีเนื้อหาถูกต้องเหมาะสม กับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย และไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อการอบรมเลี้ยงดูและการพัฒนาเด็กปฐมวัย รวมทั้งสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรเพื่อเฝ้าระวังการผลิตและนำเสนอสื่อ

8.3.6 ด้านสนับสนุนการพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

8.3.6.1 ส่งเสริม สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความพร้อมตามที่ได้รับการถ่ายโอนการจัดการศึกษาปฐมวัยจากหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานอื่น หรือที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งขึ้นเองและ

ดำเนินการ จัดการศึกษาปฐมวัยในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและมีคุณภาพ เพื่อให้เด็กปฐมวัยในท้องถิ่นได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

8.3.6.2 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจัดบุคลากรรับผิดชอบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตรงตามโครงสร้างที่ชัดเจน

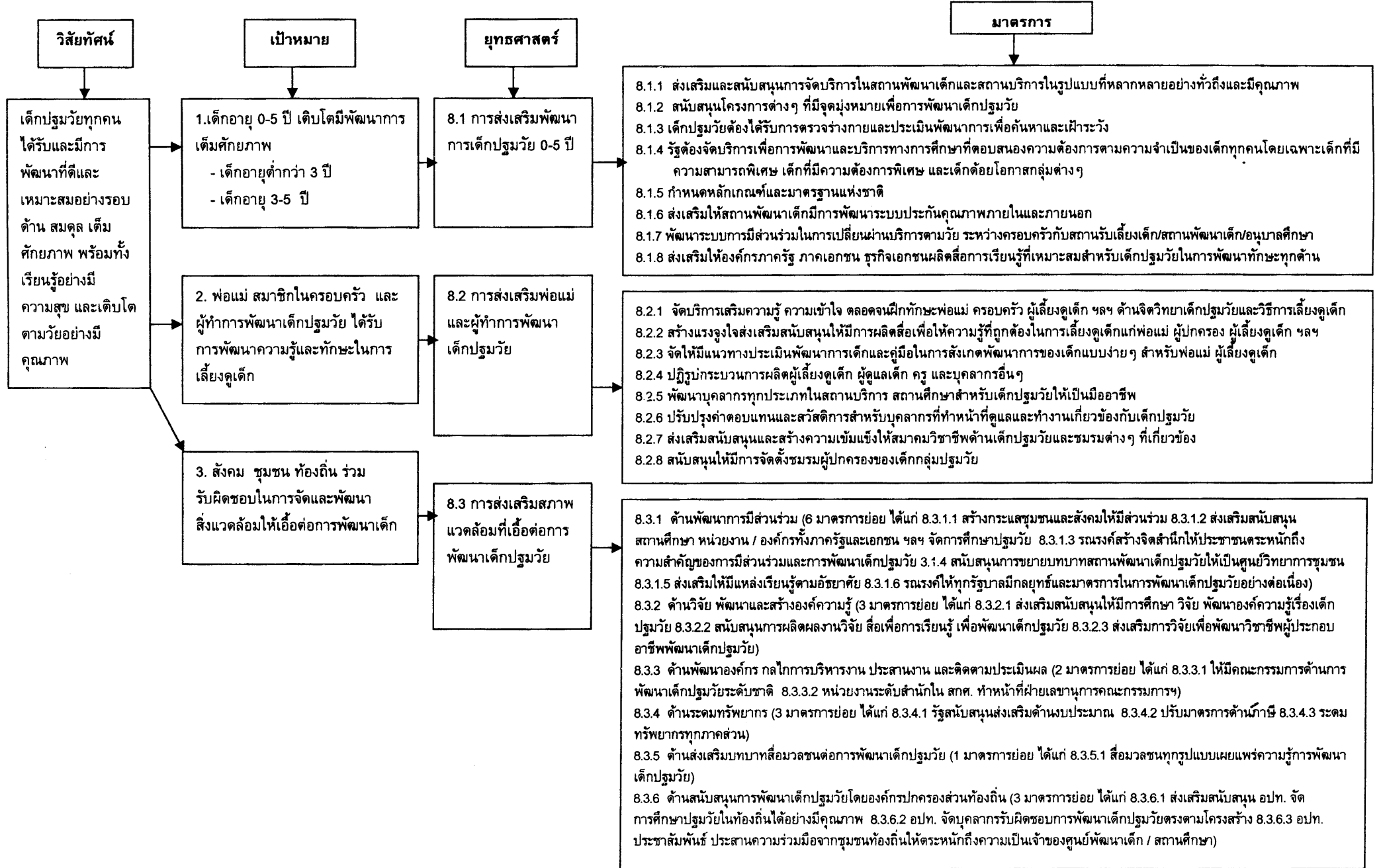
8.3.6.3 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นประชาสัมพันธ์และประสานความร่วมมือจากชุมชนท้องถิ่นให้ตระหนักถึงความเป็นเจ้าของศูนย์พัฒนาเด็ก หรือสถานศึกษา สร้างศรัทธาให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน ยอมรับและเข้าใจในความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัย เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบ ใฝ่ระวัง ส่งเสริมการพัฒนาเด็กปฐมวัยในท้องถิ่น สนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์การชุมชน องค์การเอกชน องค์การวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และ สถาบันสังคมอื่น เป็นผู้จัดหรือมีส่วนร่วมในการจัดบริการเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย รวมทั้งระดมทุนและ/หรือจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในท้องถิ่นตน

9. เชื้อไขสู่ความสำเร็จ

1) รัฐประกาศนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ชัดเจนในการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการดำเนินการพัฒนาเด็กปฐมวัย พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ และต่อเนื่อง โดยถือเป็นการลงทุนที่สำคัญ

2) จัดทำแผนปฏิบัติการทั้งแผนบูรณาการและแผนแต่ละส่วน พร้อมกำหนดตัวบ่งชี้ที่ชัดเจน ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้านของเด็กปฐมวัย จัดทำแผนการติดตามผลทุกระดับอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ทุกกระทรวง ทบวง กรม สามารถจัดทำแผนปฏิบัติการได้ เช่น กระทรวงสาธารณสุขได้จัดทำแผนปฏิบัติการเด็กไทยปัญญาดี มีคุณธรรม นำเสนอคณะรัฐมนตรี ซึ่งแผนดังกล่าวเป็นแผนปฏิบัติการของกระทรวงสาธารณสุขสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (0 - 5 ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2550-2559 ของกระทรวงศึกษาธิการ นับเป็นตัวอย่างการดำเนินการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเป็นรูปธรรม เป็นต้น

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย 0-5 ปี ประจำปี พ.ศ. 2550-2559

หน่วยงานที่ร่วมพัฒนา

นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2550-2559

1. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
 - 1) กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
 - 2) สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ
 - 3) สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว
2. กระทรวงสาธารณสุข
 - 1) กรมอนามัย
 - 2) กรมการแพทย์
 - 3) กรมสุขภาพจิต
3. กระทรวงมหาดไทย
 - สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร
 - สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร
 - สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร
 - สำนักประสานและพัฒนากิจการการศึกษาท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
4. กระทรวงศึกษาธิการ
 - 1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
 - 2) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
 - โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย
 - โรงเรียนสาธิตสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
 - 3) สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
 - สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน
 - สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน
 - 4) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
 - สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาระบบการเรียนรู้
5. กระทรวงแรงงาน
 - กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน
6. กระทรวงวัฒนธรรม
 - กรมการศาสนา

7. กระทรวงกลาโหม

- กองบัญชาการทหารสูงสุด
- กิจการสถานรับเลี้ยงเด็กปฐมวัย กองทัพอากาศ
- สำนักงานโครงการสร้างหลักประกัน กองทัพบก
- วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า
- กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ

8. กระทรวงยุติธรรม

- กรมราชทัณฑ์

9. กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

10. ภาคเอกชนและองค์กรพัฒนาเอกชน

- สมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทยฯ
- ฝ่ายการศึกษาขององค์กรสังคมมวลชนกรุงเทพ
- มูลนิธิเด็ก
- มูลนิธิเด็กอ่อนในสลัมฯ
- มูลนิธิดวงประทีป
- สหทัยมูลนิธิ
- มูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก
- สถาบันวิทยาการการเรียนรู้
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ
- องค์กรกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (องค์การยูนิเซฟประเทศไทย)
- สมาองค์กรพัฒนาเด็กและเยาวชน (สอ.ดย.)
- ศูนย์นมแม่แห่งประเทศไทย
- บริษัทแปลน พับลิชชิ่ง จำกัด
- บริษัทแฟมิลี่ ไดเร็ค จำกัด
- นิตยสารแม่และเด็ก
- นิตยสาร Mother & Care
- นิตยสาร Real Parenting
